

Monitoring digitalnih prava u Srbiji novembar 2018-mart 2019.

SHARE Fondacija je u periodu monitoringa digitalnih prava i sloboda u Srbiji od novembra 2018. godine do marta 2019. godine zabeležila oko 40 slučajeva povreda digitalnih prava. Preko polovine slučajeva zabeleženih u proteklom periodu bilo je iz kategorije pritisaka zbog izražavanja i aktivnosti na internetu. Posebno aktuelne bile su pretnje pojedincima na društvenim mrežama, uglavnom na Fejsbuku i Tviteru. Takođe je primećeno da se nastavlja trend povreda informacione privatnosti i neodgovornog odnosa prema podacima o ličnosti građana.

Jedna od najdrastičnijih povreda iz kategorije povrede informacione privatnosti i zaštite podataka o ličnosti jeste slučaj objavljivanja JMBG-a direktora N1 Jugoslava Ćosića na stranici "Srbija naša zemlja". Povrede iz ove kategorije bile su najupečatljivije i u prethodnoj godini monitoringa. Za razliku od prethodnog perioda, gde su najproblematičniji bili slučajevi deanonimizacije korisnika društvenih mreža, u novim slučajevima dominira nedozvoljena obrada podataka o ličnosti, iako se i dalje dešavaju povrede objavljivanja informacija o privatnom životu. Posebno problematičan slučaj nedozvoljene obrade podataka o ličnosti bilo je postupanje Regulatornog tela za elektronske medije (REM). REM je u zvaničnom odgovoru objavio mejl adrese ljudi koji su podneli prijave zbog emitovanja spota vladajuće stranke u informativnom programu na televizijama sa nacionalnom frekvencijom. Obzirom da su objavljene mejl adrese personalizovane, tj. sadržale su i druge identifikujuće podatke o ličnosti, poput imena i prezimena, povreda se čini još težom. Ovaj postupak REM-a osudio je i Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Slučajeva tehničkih napada sa ciljem narušavanja informacione bezbednosti i dalje ima, ali slično prethodnim izveštajima, beleži se njihov pad.

Pretnje su uglavnom upućivane novinarima, pojedinim političarima, uglavnom iz opozicije, ali i javnim ličnostima koje su iznosile svoje političke stavove. Neretko pretnje prate i uvrede, neosnovane optužbe, a ponekad i govor mržnje i diskriminacija. Pravne posledice izostale su kod većine pretnji. Jedan od problematičnih slučajeva jeste pritisak državnih službenika na novinara "Južnih vesti" Stefana Markovića da otkrije svoje izvore, u vezi sa tekstovima o sumnjivim radnjama u niškoj Opštini Medijana. Ovaj vid pritiska na novinare, koji nije toliko učestao u Srbiji od kada SHARE Fondacija vrši monitoring digitalnih prava i sloboda, osudili su kako NUNS, tako i Poverenik za informacije od značaja i zaštitu podataka o ličnosti. Osnovno javno tužilaštvo u Nišu je u aprilu saopštilo da je krivična prijava protiv Markovića odbačena.

Aktivna u pretećim i uvredljivim sadržajima naročito je bila Fejsbuk stranica "Srbija naša zemlja". U trenutku objavljivanja izveštaja, ovu stranicu lajkovalo je više od 110 hiljada ljudi. Stranica se predstavlja kao građanska, patriotska i rodoljubiva, ali otkad je počela sa radom, vodi kampanju protiv određenih ljudi, organizacija, medija i usmerava pažnju na događaje koje pokušava da negativno predstavi, kao što su aktuelni protesti građana "1 od 5 miliona", koji se održavaju širom Srbije. Pored toga što stranica postavlja preteće i uvredljive objave usmerene ka pojedincima, komentari korisnika dodatno pojačavaju osećaj ugroženosti, mržnje i diskriminacije i takvi komentari se ne brišu. Protiv stranice "Srbija naša zemlja" pojedine medijske kuće i pojedinci podneli su i krivične prijave. Ova stranica u jednoj od objava pretila je Nedimu Sejdimoviću, bivšem predsedniku Nezavisnog društva novinara Vojvodine, i nazivala ga muslimanskim ekstremistom i srbomrscem. "Srbija naša zemlja" aktivno objavljuje postove o televiziji N1, izjednačava je sa američkom medijskom kućom CNN, naziva je liberalnom i poziva na njen bojkot. U velikom broju objava upućene su i pretnje novinarima i zaposlenima na N1 televiziji, kao i direktoru Jugoslavu Ćosiću.

U periodu od novembra 2018. godine do marta 2019. godine monitoringom je zabeleženo jedanaest primera plasiranja komercijalnog sadržaja kao informativnog. Nekoliko zabeleženih primera ticalo se ponuda turističkih agencija za uplaćivanje putnih aranžmana, sa direktnim linkovima koji vode na sajtove agencija i opisane ponude. Pored turističkih agencija, prikriveno su oglašavani i prehrambeni proizvodi, kao i proizvodi za kućnu upotrebu, reklama za koncert sa direktnim linkom za prodaju karata, i tome slično. Prikriveno oglašavanje zabranjeno je Zakonom o oglašavanju iz 2016. godine. Zakon u članu 13 propisuje da se oglasne poruke moraju jasno označiti oznakom prepoznatljivosti. Tekstovi koji plasiraju komercijalni sadržaj trebalo bi da na početku sadrže vidljivu oznaku prepoznatljivosti (promotivni sadržaj, plaćeni prostor...) i kako se korisnici ne bi dovodili u zabunu o kakvoj vrsti teksta je reč.

Kako izveštaj pokazuje, povrede digitalnih prava u vezi sa neodgovornom i nezakonitom obradom podataka o ličnosti su i dalje aktuelne. Kada se uzme u obzir da novi Zakon o zaštiti podataka o ličnosti počinje da se primenjuje od avgusta, te da novi Poverenik još uvek nije izabran, postavlja se pitanje da li će nova legislativa, doneta po uzoru na visoke evropske standarde, zapravo dovesti do povećanja zaštite podataka o ličnosti građana. Druge tendencije, poput novih sigurnosnih kamera u Beogradu koje poseduju intruzivne mogućnosti, takođe ne ukazuju na promenu odnosa prema privatnosti građana.

Takođe, primetno je da, kada u društvu postoje tenzije u vezi sa političkom situacijom, previranja se prenose i u digitalnu sferu. Pretnje i uvrede pojedincima koji javno iznose svoje stavove postaju sve učestalije i kako ne postoji naznaka da će se takvo ponašanje efikasno sankcionisati i procesuirati pred nadležnim organima, preteći sadržaji opstaju i poprimaju sve šire obime.

[Monitoring baza SHARE Fondacije](#)